

Vakroute: onderwijskundige uitgangspunten

Dit document heeft tot doel inzicht te geven in de onderwijskundige uitgangspunten van de Vakroute. Het biedt Vakcolleges, samen met de geldende wet- en regelgeving, het kader voor het ontwikkelen en onderhouden van een leerplan voor de Vakroute.

Ook de leermiddelen en hulpdocumenten die de Landelijke Vereniging van Vakcolleges aanbiedt, zijn gebaseerd op de onderwijskundige uitgangspunten van de Vakroute.

Het overzicht van onderwijskundige uitgangspunten is in de eerste plaats bedoeld voor degenen die zich binnen een Vakcollege bezighouden met het opstellen van het leerplan en de inrichting van de Vakroute. Daarnaast is het relevant voor wie meer wil weten over:

- wat kenmerkend is voor de Vakroute;
- wat belangrijke onderwerpen zijn in de samenwerking vmbo, mbo en werkgevers.

Achtereenvolgens komt aan de orde:

1. Vakroute: voor leerlingen met praktisch talent
2. Vakroute: in fasen richting diploma en beroep
3. Vakroute: geïntegreerd onderwijs
4. Vakroute: leren van en in beroepspraktijk
5. Vakroute: ruimte voor maatwerk
6. Vakroute: talent waarderen en stimuleren

1. Vakroute: voor leerlingen met praktisch talent

De Vakroute is bedoeld voor leerlingen met een praktisch talent, die leren door te doen. De Vakroute leidt op tot een vmbo-diploma en een mbo-diploma. Het niveau en de inhoud van de Vakroute worden afgestemd op de talenten van de leerlingen en de arbeidsmarktperspectieven in de regio.

Bij de Vakroute Techniek ligt het accent op technisch-handvaardige beroepen en bij de Vakroute Mens & Dienstverleners op beroepen waarin het werken met mensen centraal staat.

De Vakroute Techniek is er voor leerlingen die 'iets willen met techniek' op het terrein van:

- Bouwen, Wonen & Interieur
- Produceren, Installeren & Energie
- Mobiliteit & Transport

De Vakroute Mens & Dienstverleners is er voor leerlingen die 'iets willen met mensen' in:

- Zorg & Welzijn
- Economie en Ondernemen
- Horeca, Bakkerij en Recreatie

2. Vakroute: in fasen richting diploma en beroep

De Vakroute is verdeeld in fasen waarin leerlingen werken aan leerdoelen en diploma-eisen (vmbo en mbo) en tegelijkertijd reflecteren op het eigen handelen en ervaringen. Zo ontdekken en ervaren leerlingen van meet af aan waar hun talenten en belangstelling liggen en kiezen zij het beroepsgerichte vmbo-examenprogramma en de mbo-richting die daarop het beste aansluiten en die perspectief bieden op de (regionale) arbeidsmarkt.

De fasering van de Vakroute is als volgt:

- Fase A, die brede oriëntatie biedt op de beroepshandelingen en –vaardigheden binnen Techniek en/of Mens & Dienstverleners. Ook reflectie op eigen kwaliteiten en interesse komt expliciet aan de orde.
- Fase B, die via een verdieping van deze oriëntatie leidt tot de definitieve vmbo-profielkeuze.
- Fase C, waarin wordt toegewerkt naar de afronding van het examenprogramma vmbo en het kiezen van een passende mbo-opleiding. In deze fase kan tevens gestart worden met leerstof uit het mbo.
- Fase D, waarin het mbo-deel van de Vakroute wordt gevolgd en afgerond.

Een Vakcollege bepaalt zelf wanneer een fase eindigt. Dat hoeft niet perse aan het eind van een leerjaar te zijn. Idealiter varieert dit per leerling.

Fase A	Fase B	Fase C	Fase D
Brede oriëntatie op profielen T en/of M&D	Van oriëntatie naar vmbo profielkeuze	Na de profielkeuze: van vmbo naar mbo	Van mbo naar beginnend beroepsbeoefenaar
<p>Doelen:</p> <p>De leerling vormt zich een eerste beeld van de verschillende beroepscontexten en beroepen binnen de sector.</p> <p>De leerling vormt zich een eerste beeld van de eigen kwaliteiten en motieven.</p> <p>De leerling ontwikkelt enig inzicht in wat er wel en niet bij hem/haar past.</p>	<p>Doelen:</p> <p>De leerling maakt aan het eind van fase 2 een beargumenteerde keuze voor een profiel. De leerling verwerft inzicht in de verschillende examenniveaus in relatie tot de eigen capaciteiten.</p>	<p>Doelen:</p> <p>De leerling stelt definitief vast op welk niveau het beroepsgerichte centraal examen wordt afgelegd.</p> <p>De leerling kiest passende keuzevakken en rondt het examenprogramma vmbo af.</p> <p>De leerling is in staat om op basis van het door hem verworven inzicht in de verschillende beroepscontexten, beroepen en zichzelf een beargumenteerde keuze</p>	<p>Doelen:</p> <p>De leerling volgt de mbo-opleiding en rondt deze succesvol af.</p>

		voor een vervolgopleiding in het mbo te maken.	
<p>Door:</p> <p>Ervaren van verschillende beroepshandelingen en – vaardigheden.</p> <p>Reflectie op eigen kwaliteiten en motieven.</p>	<p>Door:</p> <p>Ervaren van de verschillende beroepshandelingen en – vaardigheden.</p> <p>Verdieping beroepscontexten en beroepen.</p> <p>Verdieping inzicht in eigen kwaliteiten en motieven.</p>	<p>Door:</p> <p>Verdieping van de verschillende beroepscontexten en beroepen aan de hand van de profiel- en keuzevakken.</p> <p>Reflectie op eigen kwaliteiten en motieven.</p> <p>Ontwikkelen van opleidingsbeelden.</p> <p>Werken aan mbo-lesstof.</p> <p>Stage: oriënterend en/of uitvoerend.</p> <p>Het behalen van certificaten (VCA/EHBO).</p>	<p>Door:</p> <p>Verdieping door werken aan werkprocessen en kerntaken.</p> <p>Reflectie op eigen kwaliteiten en motieven.</p> <p>Ontwikkelen van beroepsbeelden.</p> <p>Beroepspraktijk-vorming.</p>

3. Vakroute: geïntegreerd onderwijs

Kenmerkend voor de Vakroute is dat leerinhouden van beroepsgerichte vakken, AVO-vakken en LOB geïntegreerd worden aangeboden. Op die manier werken leerlingen al vanaf leerjaar 1 aan de volgende competentiegebieden:

- Beroepsgerichte competenties
- Leer- en loopbaancompetenties
- Burgerschapscompetenties

Competentiegebieden	Leerdoelen	Krijgt vorm in Vakroute door
Beroepsgerichte competenties	<ul style="list-style-type: none"> • De leerling wordt geboeid door vakmanschap / professioneel werken • De leerling specialiseert zich in een bepaalde beroepsrichting die arbeidsmarkt relevant is 	<ul style="list-style-type: none"> • Authentieke, betekenisvolle en eigentijdse opdrachten, theorie just in time • Zelfontdekkend leren • Ervaringsgerichte loopbaanoriëntatie (al v.a. fase A) • Stages vanaf fase C • Juniorproef • Aandacht voor beroepscompetenties uit relevante mbo-opleidingsdomeinen

Leer- en loopbaancompetenties	Leerlingen ontdekken en ervaren: <ul style="list-style-type: none"> • Wat zij kunnen (kwaliteitenreflectie) • Wat zij willen en waarom (motievenreflectie) • Waar zij willen werken (werkexploratie) • Wat zij moeten doen om dit te bereiken (loopbaansturing) • Wie daarbij kan helpen (netwerken) 	<ul style="list-style-type: none"> • Ervaringsgerichte loopbaanoriëntatie • Reflectie • Begeleiding • Leerresultaten inzichtelijk maken (bijvoorbeeld via portfolio) • Samenwerking AVO-vakken • Beoordeling formatief en summatief
Burgerschaps-competenties	De leerling is in staat om: <ul style="list-style-type: none"> • De eigen arbeidsidentiteit te benoemen • Te functioneren op de arbeidsmarkt en de samenleving • Een collegiale houding aan te nemen • Om te gaan met ethische dilemma's • Zelf redzaam te zijn als wereldburger 	<ul style="list-style-type: none"> • Samenwerking werkgevers (bedrijven en instellingen) • Toename van binnenschools naar buitenschools leren gaandeweg de Vakroute • Stages vanaf fase C • Stimuleren van kritische denkvaardigheden tav politiek, economie, sociaal-maatschappelijk en eigen vitaliteit

4. Vakroute: leren van en in de beroepspraktijk

In de Vakroute vindt het leren gaandeweg het leertraject steeds meer in de beroepspraktijk plaats.

Al vanaf het eerste jaar gaan leerlingen op bezoek bij bedrijven en instellingen en krijgen ze gastlessen van professionals uit de beroepspraktijk. Ook voeren ze opdrachten uit waarbij ze met (gesimuleerde) klanten of bezoekers te maken krijgen. Vanaf fase C komt het leren in de beroepspraktijk steeds meer centraal te staan, in de vorm van stages, en in het mbo-deel via de beroepspraktijkvorming.

Daarnaast kunnen Vakcolleges leerlingen de mogelijkheid bieden, al voorafgaande aan de stages in fase C, specifieke (branche)certificaten te behalen die inzichtelijk maken wat zij kennen en kunnen en die hun inzetbaarheid tijdens stages verhogen. Voorbeelden zijn VCA (techniek), EHBO (m.n. zorg en welzijn) en Sociale Hygiëne (horeca en facilitaire dienstverlening).

Bij het opleiden op een Vakcollege wordt op zo veel manieren de beroepspraktijk als uitgangspunt genomen voor de vormgeving van het onderwijs. De arbeidsmarkt in de regio heeft impact op de toestroom, keuzes en vormgeving van het onderwijs in de Vakroute. In strategisch opzicht worden keuzes hiertoe gemaakt in overleg met de driehoek vmbo-mbo-werkgevers.

Het leren in de Vakroute kan, afhankelijk van de ontwikkeling van de leerling en de fase in de Vakroute, verschillende doelen dienen: beroepsoriënterend, beroepsvoorbereidend of beroepsvormend.

Onderstaand schema bevat hiervan een nadere uitwerking.

	Beroepsoriënterend	Beroepsvoorbereidend	Beroepsvormend
Inhoud	<ul style="list-style-type: none"> • werken aan keuzebekwaamheid • algemene beroepsvaardigheden ontwikkelen • beroepshouding ontwikkelen • sociaal-emotionele ontwikkeling • kennismaken met algemene eisen die aan een werknemer worden gesteld zoals omgangsvormen en afspraken nakomen 	<ul style="list-style-type: none"> • beroepsvaardigheden, -kennis en -houding ontwikkelen • algemene werknemersvaardigheden ontwikkelen zoals goede omgangsvormen, nakomen van afspraken en kunnen solliciteren 	Het gaat om het vergroten en verbeteren van de beroepsvaardigen, - kennis en -houding die horen bij de mbo-opleiding die de leerling volgt.
Vorm	<ul style="list-style-type: none"> • bedrijfsexcursies • gastlessen • opdrachten voor (fictieve) klanten • stage 	<ul style="list-style-type: none"> • stage • opdrachten voor echte klanten 	Stage of leerwerkplaats die voldoet aan de eisen die in het mbo aan beroepspraktijkvorming (BPV) worden gesteld en waarvoor een praktijkovereenkomst is afgesloten.
Uitvoeringslocatie	<ul style="list-style-type: none"> • op school • in samenwerking met beroepspraktijk (excursies, gastlessen, praktijksimulatie, oriënterende stage). 	<ul style="list-style-type: none"> • in een leerbedrijf (stage) • op school (praktijksimulatie of uitvoeren opdrachten voor klanten) 	In een erkend leerbedrijf (in mbo wettelijk verplicht).

5. Vakroute: ruimte voor maatwerk

In de Vakroute wordt, waar mogelijk, maatwerk geboden aan de leerlingen. Dat betekent dat het onderwijs zo veel mogelijk aansluit op de individuele leerdoelen en -niveaus van de leerlingen in de groep. De docent fungeert hierbij als begeleider van het leerproces van de leerlingen. Mogelijk zijn er verschillende niveaugroepen in een klas of er is zelfs sprake van individueel ingericht onderwijs. Differentiatie kan plaatsvinden middels werkvormen, leermiddelen en leerstof naar niveau, tempo, timing, belangstelling en werkwijze, die recht doen aan de (individuele) leerling. Hiervoor heeft de Landelijke Vereniging van Vakcolleges een instrument ontwikkeld: de fasecirkel. Zie bijlage 1.

Het maatwerk-diploma past bij deze gedachtengang. Kern is dat leerlingen enkele vakken op een hoger niveau afsluiten en dat dit aangetekend wordt op hun diploma. Bied bijvoorbeeld aan BL-leerlingen de mogelijkheid om op kaderniveau praktijkexamen te doen. Of een leerling die engels op havo-niveau afsluit; Of biedt niet 4 maar 5 keuzevakken aan, etc.

6. Vakroute: talent waarderen en stimuleren

Een belangrijk uitgangspunt van de Vakroute is om talentontwikkeling bij leerlingen te stimuleren en te waarderen. Het onderwijs is erop gericht leerlingen in hun kracht te zetten, om sterke punten zichtbaar te maken en leerlingen in staat te stellen hun sterke punten verder te ontwikkelen.

Inzet is om leerlingen zich zoveel mogelijk eigenaar te laten voelen van hun eigen leerproces en leerresultaten.

In de Vakroute is de docent niet de enige die het leerproces en de leerresultaten beoordeelt.

De Landelijke Vereniging van Vakcolleges adviseert al vanaf fase A van de Vakroute verschillende beoordelaars te betrekken.

Voorbeelden:

- De leerling die zichzelf beoordeelt.
- Leerlingen die elkaar beoordelen. Denk daarbij ook aan leerlingen uit hogere vmbo-leerjaren of mbo-studenten.
- Degenen voor wie een (praktijk) opdracht wordt uitgevoerd (leerbedrijf, klant, cliënt, ouders, klasgenoten).
- Uiterlijk vanaf fase C ook mbo-docenten en professionals vanuit de beroepspraktijk.

De juniorproef

Bij voorkeur doorloopt iedere leerling in fase C van de Vakroute minimaal één proeve van bekwaamheid. In de Vakroute heet dit de juniorproef.

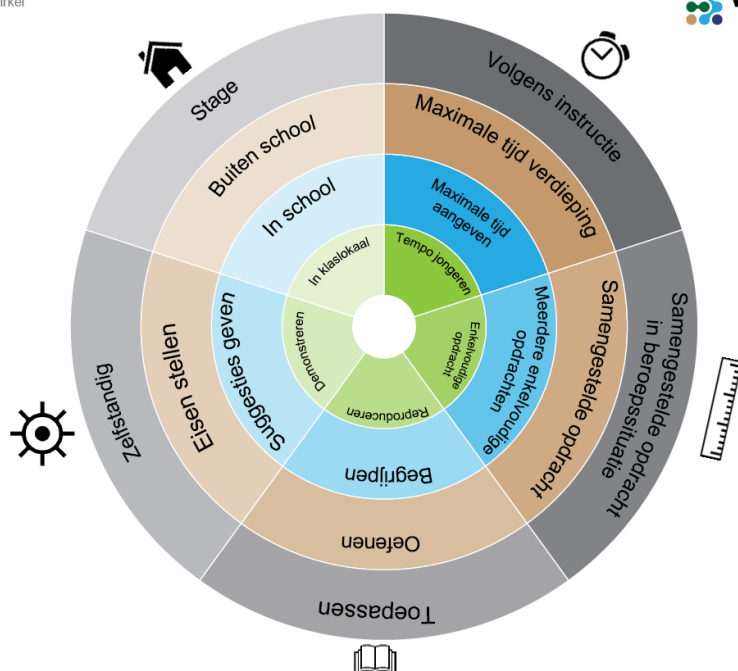
Via een juniorproef kan de leerling laten zien wat hij/zij geleerd heeft in relatie tot:

- eindtermen/beroepsgerichte examenprogramma's vmbo op het niveau waarin de leerling examen gaat doen;
- het stagebekwaam zijn voor de beroepsvoorbereidende stage;
- competenties die relevant zijn voor het mbo opleidingsdomein waarin de leerling zijn/haar leertraject wil vervolgen;
- het 'extra' wat leerlingen in het Vakcollege kunnen t.o.v. het reguliere vmbo, denk aan vaardigheden, competenties die aansluiten bij actuele trends en ontwikkelingen in de beroepspraktijk die (nog) geen onderdeel uitmaken van eindtermen vmbo.

Een Vakcollege kan een extra, d.w.z. kwalificerende, status geven aan de juniorproef door deze een plek te geven in het Programma voor Toetsing en Afsluiting (PTA).

Bijlage:

De Fasecirkel

De Fasecirkel

FASES	Fase 4	Stage	Zelfstandig • Gedelegeerd (zonder sturing)	Toepassen • Informatie kunnen gebruiken om een probleem op te lossen	Samengestelde opdracht in beroepsituatie • Jongere bepaalt inzet en mate van competenties • Variabele complicerende factoren	Volgens instructie • Leerling voert gehele opdracht uit binnen de gegeven tijd
	Fase 3	Buiten school • Evt. (deels) voor een externe opdrachtgever	Eisen stellen	Oefenen • Inzetten van informatie tijdens uitvoeren vaardigheid	Samengestelde opdracht • Jongere bepaalt tijd en volgorde afzonderlijke taken • 1 of meerdere complicerende factoren	Maximale tijd verdieping • Leerling plant volgorde en tijd afzonderlijke taken • Houdt zich aan de volgorde • Stelt planning tussentijds bij, maar blijft binnen de aangegeven tijd
	Fase 2	In school • Buiten klaslokaal • evt. voor externe opdrachtgever	Suggesties geven • Hulp van docent op afroep	Begrijpen • Informatie kunnen samenvatten, uitleggen Relevantie inzien van kennis en in eigen woorden kunnen vertellen/antwoorden op vragen	Meerdere enkelvoudige opdrachten • Docent bepaalt volgorde	Maximale tijd aangegeven • Invulling leerling
	Fase 1	In klaslokaal	Demonstreren • Volledig gestuurd	Reproducieren • Informatie herinneren en kunnen reproducieren	Enkelvoudige opdracht	Tempo jongere
FASES	SITUATIE 	STURING 	KENNIS 	MOEILJKHEIDSGRAAD OPDRACHT 	TEMPO 	
	LEREN